

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Extra Posten.

Torsdagen den 14 October 1819.

Anmärkningsar om den Theatraliska Aktionen.

Skådespelaren bör vara en slags Proteus. Han måste föreställa åtskilliga Personer, och så mångfaldige de Personer äro, dem han representerar, äfven så mångfaldiga äro de affecter och passioner, samt de för dem passande Tonuttryck, dem han måste hafva i sin magt. Grundlagen för hans Declamation och Mimik bör utgöras af den Charakter, den han, i förhållande till andra personer, och under handling med andra, skall framställa. Men den karakter, hvilken, under så mångfaldiga omgifningar, framträder, är icke alltid värdig och skön, utan ofta äfven komisk, förgäflig och förhatlig. Allt detta måste Skådespelaren kunna bedömma, så att han ej gifver Tragisk värdighet åt det som Poeten på en komisk effect beräknat, eller tvärtom. Vidare måste Skådespelaren icke så tala, som om han vore förberedd, utan så, som om, i hvarje ögonblick, de känslor och idéer först hos honom uppstege, dem Poeten uttänkt. Han måste derför framför allt bemöda sig om ett lättare fritt spel, och hans ton och åtbörder, endast då och då, tillgripa de högre och fullare uttrycken och utan att då driva dem för vida, på det att Själ en måtte förlora sitt herraval-

de öfver Kroppen eller des Receptivitet för andra känslor.

Liksom Poeten, måste Skådespelaren af Naturen bekomma sina anlag och sin första bildning; emedan ingen Theori och ingen Kritik förmår att gifva en angenämt böjlig stämma eller ett uttrycksfullt ansigte. Men derför må Skådespelaren icke anse Theorien och Kritiken såsom något öfverflödigt och onyttigt. Visserligen föregår ej den Mimiska Theorien sjelfva den utöfvade konsten och framskaffar icke Konstnären, utan blott beskriver honom; men dess Reglor äro anvisningar för nybörjaren, ledband för den fortskridande och gifver säkerhet och hållning åt den fulländade Konstnären. Naturen har neml. här och der framkallat en stor Skådespelare. Det sköna och förträffliga i hans framställning blir från honom abstraherat och jämfört med Konst-Idealet och Konst-Lagarne i allmänhet. Och så uppstår en Konstens Vetenskap eller en Theori. Dess vinkar och regler kunna visserligen icke ersätta Naturen, der den brister, men, der den finnes kan den ofta, genom det Theoretiska studium, förbättras.

De gamle hade uppfunnit en art Tabulatur, icke af Musikaliska Noter, men af grammatikaliska Accenter för Declamationen och denna, tillika med Mimiken, räknades hos Grekerna, såsom en

underafdelning af Musiken, i hvilken benämning de innefattade Poesi, Sång, Dans och den Konsten, den de kallade Hypokritik, att af Rösten och Kroppsrörelserne, i förening med Poesien, göra den skönaste och fullkomligaste användning. Derföre fordrar äfven Lukiános, af en fulländad Skådespelare, att han skall vara väl bevandrad i Poetik, Musik, Rhetorik, Psychologi, Philosophi, och, för att riktigt kunna utföra ämnet i Dramen, äfven i Mythologi, och Historia. — Skulle denna fordran anses ovillkorlig, huru många utmärkte Skådespelare skulle man väl då, i våra tider, kunna uppnämma? Declamation är det fullkomliga användandet af Betoningen eller Tonspråket, till ett passande uttryck af Affecter och Passioner och de af dem föranledda Föreställningar och Känslor. Från Declamation måste man, såsom dess lägre förberedelser, åtskilja Prononciation och Recitation. Under det förre namnet förstår man Språkets fullrigtiga uttal, så att man låter höra hvarje ord med alla dess Vocalers och Consonanters sanna ljud, utan allt inblandande af Provincialiska oregelbundenheter. Recitation åter utmärker ett tals behöriga accentuerande, modulerande och pauserande, så att hvarje Period förredrages med iagttagande af längre och kortare uppehåll, på rätta ställen, i ett visst sammanhang och med en än stigande, än fallande röst. Ett behagligt utöfvande af dessa, beror helt och hållet på Röstens styrka och svaghet, höjd och djuplek samt rörlighet. Men Prononciationens och Recitationens yttersta korrekthet måste understundom uppföras för den sköna Declamationen, hvilken ej endast vill verka på Förståndet, utan äfven på Phantasien och Hjärtat. Declamationens föremål är nemligen att framställa känslan, som blifvit väckt af ett object, icke objectet sjelf, och detta kallas uttryck. Men sådana fall kunna inträffa, då man angifver sjelfva kän-

slans object, hvad man vauligen kallar målning. Men känslans uttryck öfver ett object hör under Regeln för Declamation; målning af ett object, räknas åter till särskildta undantag. Dock förtjenar nämnas, att denna declamatoriska målning kan verkställas förmedelst röstens varierande mellan svaghet och styrka, höjd och djuplek eller genom dess snabba eller långsamma rörelse. Så t. ex. om man framställer Snäckans skridande gång medelst ett långsamt tal, i hvilket man från det vanliga uttrycket infaller, så heter det att declamatoriskt måla, o. s. v.

Man kan betrakta Declamationer i tvänne afseenden: antingen relativt till de affecter, passioner, känslor, och idéer, dem man medelst den vill uttrycka; eller utan all relation till det som skall uttryckas, blott så vida den verkar på phantasi och hjerta. I första fallet uppstår frågan: *Hvad är sannt?* i den sednare, *hvad är skönt?*

Såu är Declamationen då röstens styrka och svaga, höjd och djuplek hastiga eller långsamma rörelse fullkomligen öfverensstämmer med Naturen af de passioner, känslor och idéer, hvilka skola uttryckas, så att man ej uttalar häftiga eller starka affecter med ett långsamt tal eller en svag röst, o. s. v. Declamationens sanning förutsätter: 1) Tydlighet och klarhet, då känslans uttryck, genom betoningen icke blott sättes i bestämdt och hufvudsakligt ljus, utan äfven, i alla detaljer, erhåller sina behöriga gradationer och skiljaktigheter. 2) Skicklighet, består i ett riktigt val och förbindande af de Toner, genom hvilka känslor eller idéer, utan öfverdrift och förfallskning, uttryckas. 3) Fullständighet, så att uttrycket icke låter något gå förloradt af det föremål, som genom Declamationen skall framställas. 4) Ordning, fordrar noga iagttagen harmoni och riktigt beräknad följd af de förkänslouttrycket bestämda Toner.

Skön är åter Declamation, då den, med förutsättande af sanning, äfven besitter ideal eller poetisk fullkomlighet, så att den ej behagar blott såsom en trogen naturhärming. Härtill fordras: 1) Lätthet, som består i ett otvunget uttryck af känslan genom betoningen, så att man hvarken förnimmer hårdhet eller bemödande, utan det hela synes som en ren, af sig sjelf framspringande organisk product. 2) Ljflighet, består i ett fritt, med innerlighet förenadt uttryck, som undviker all matthet, torrhet och själlöshet. 3) Energie, består i ett känslan plötsligt sig bemäktigande, med säkerhet och fasthet förenadt, eftertryckligt uttryck. 4) Djerfhet, består i ett vågadt och frapant försinligande af Känslan och Passionen. 5) Nyhet, består i ett oförväntadt och öfverraskande bruk af betoningen, för uttrycket af en viss affect eller känsla. — Och den skådespelare, som vet att afpassa tid eller tillfälle då dessa egenskaper skola bringas till användning, och verkställer detta utan att det synes sökt eller bemödad, enligt modificatio- nerna af den personlighet, karakter, köns-ålders, själs- och kroppstillstånd i den röle han har att föreställa, den är en stor Declamator.

Men Skådespelaren måste ej blott kunna declamera utan äfven Gesticulera, det är, använda åtbörder, eller yttre på människokroppen frambragta, synliga tecken, till framställande af de inre förändringarne i Själén. Och liran härom eller Åtbördsspråkets Grammatik, kallas *Mimik*, hvilken gifver reglor huru man, medelst åtbörder, på ett sannt och skönt sätt, uttrycker Affecter, Passioner, Känslor och Ideer.

Detta Åtbördsspråk, som utsträcker sig öfver hela människokroppen, talas, att jag så må säga, egentligen af 1) Ansigtet; 2) Händerna, medelst deras rörelser, och 3) Fötterna, genom gången och hela kroppens, på dem beroende, ställning och hållning.

Ansigtets åtbörder heta Miner och äro verkningar af våra Ideer, Affecter och Passioner, hvilka blifva hastigt och karakteristiskt synbara genom förändringar i ögonen, ögonbrynen, pannan och i och omkring munnen. Men Minerna kunna icke egentligen af Konsten commenderas, emedan de, mestadels äro hastigt förbigående företeelser, mera physiologiskt än medvetet frambragta af Blodets rörelser, öfver hvilka Själén icke har något säkert valde. Så t. ex. kan en Skådespelare svårligen rodna när han vill. Deremot stå händernas och fötternas rörelser helt och hållet i Konstens och Föresatsens mågt och de äro också i högsta grad mångtaldiga.

(Forts. c. a. g.)

*Kongl. Theatrarnes Repertoire
från Hötterminens början d.
24 Aug. till Sept. månads slut.*

Mindre Theatern.

Aug.

- 24. Arfvet. Herr Chalumeaux
- 26. Bröderne Philibert. Förmente Prin- sen.
- 29. Landtprästen i Wakefield. En Ko- mik Ballet.

Sept.

- 1. Lycksökaren. Förskrifne Fästman.
- 3. Försonade Fadren. Tillfället gör tjufven.
- 5. Vestindiefararen. Bildhuggaren.
- 6. Delade Hjertat. Charlatanerne.
- 8. Ondsinta Hustrun. Bobis Bröllop.
- 10. Landtprästen i Wakefield. Balletten Stråtröfvarne
- 12. Falska Vännen. Bobis Bröllop.
- 13. List öfver List. De begge Arrestan- terne.
- 15. Brandskattningen. Fiskaren.
- 17. Misstroende och List. Gubben i Bergshydden.

- 20. Falska Wännen. Folke Birgersson.
- 22. Spelaren. Qvinnorna och Förtroendet.
- 24. Juden, Narrade Abbéen.
- 27. Försonade Fadren. Föregifna Skatten.
- 29. Coelina. Lilla Matrosen.

Stora Theatern.

Sept.

- 19. Försonade Fadren. Califen i Bagdad.
- 26. Skatan. En Egendom till salu.

Utan tvifvel har Allmänheten med nöje på Scenen åter sett några af vår Theaters äldre piecer, såsom Landtprästen i Wakefield, Narrade Abbéen och Bobis Bröllop. De som hafva tagit för princip att endast berömma det som varit, och deremot endast finna försämring i det närvarande, skola förmodligen ofta yttra missnöje öfver ensemblen i den personal, med hvilken dessa piecer nu gifvas. Det är sant, Svenska Theatern har gjordt stora förluster. Hvarje Vän af sann mimisk konst, måste verkligen med djup saknad erinra sig den nu försvunna tid, då man på Skådeplatsen såg Vider-

berg, Schylander och Waltman; men med fögnad bör man ihogkomma, att vi ännu äga en Hjortsberg, en Åbergsson, samt flere som blifvit uppfostrade under denna Theaterns lyckligare period. Och, då, vid sidan af dessa Artister, enligt de grundsatser, som styra nuvarande Direction, nya Sujetter danas för Theatern, bör man hoppas att snart se actionen på vår Skådebana uppnå det värde den fordom haft. Sedan Herr Karsten lemnat Scenen, har dock Allmänheten haft det nöjet att någon gång återse denna sin äldre älskling, och önskeligt vore, att äfven Fru Ryckman täcktes följa ett så berömvärdt efterdöme, för att gifva de yngre konstnärerne ett fullständigt godt mönster och Allmänheten nöjet af en ypperlig action. Hvad man af dessa yngre Konstnärer bör kunna vänta, öfvertygar oss flere, hvilka flitigt bemöda sig att rätt uppfatta sina roller och sant utföra dem. Äfven med Sångpiecer måste vår Theater ännu kunna utmärka sig, så länge den bland sin personal räknar M:lle Wasselius, Fru Sevelin, Herr och Fru Lindström, och en utmärkt Lärare har värdnaden om Theaterns Sångskola.

Rättelse:

N:o 2, Art. Eggert, har orätt inlltit: *Beethoven's* Orat. Jesu sju Ord på korset, men bör vara *Haydn's*. — Äfven har blifvit upplyst, att af Eggerts arbeten blott följande hittills blifvit tryckte i Leipzig: 1 Symfonie i C-dur, för stor Orchester; 1 Sextett; 1 Quartett för Violin och en dito för Pianoforte. — En underrättelse, meddelad år 1817, af Kapellmästar Eggerts Bror, så lydande: *Der Hr. Secr. Drake hat J. Eggerts nachgelassene musicalische Werke gesammelt und geordnet. Solbige werden, wenn Umständen es begünstigen, wohl öffentlich erscheinen. Vordiesig sind dazu bestimmt: 4 Symphonien, 2 Sextetten und 10 Quartetten; med tillägg, att Breitkopf och Härtel dessa till Förlag antagit, — har föranledt till den villkorliga uppgiften i Nekrologen.*

N:o 5, utgifves nästa Måndag.

Stockholm, tryckt hos JOHAN IMNELIUS.